

bijlage

Inhoudelijke overwegingen

Realisering estuariene natuur in de Hertogin Hedwigepolder

Directoraat-generaal Natuur & Regio
Directie Regio en Ruimtelijke Economie

Datum

Bijlage nummer	1
Horend bij kenmerk	DGNR-RRE / 14000842
Datum	

DE AANVRAAG

De aanvrager verzoekt om een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (hierna: Nb-wet 1998) voor het realiseren van estuariene natuur in de Hertogin Hedwigepolder (hierna: de aanvraag).

De aanvraag omvat de volgende documenten:

- aanvraagformulier;
- projectbeschrijving;
- situatietekening inrichtingsplan;
- lijst met eigenaren;
- kadastrale kaart;
- het rapport 'Ontwikkeling van een intergetijdengebied in Hedwige- en Prosperpolder: Passende Beoordeling op inrichtingsniveau' (hierna: passende beoordeling);
- het rapport 'Aanvulling op de Passende Beoordeling bij het rijksinpassingsplan en de vergunningaanvraag Natuurbeschermingswet 1998 op basis van het Inrichtingsplan Hertogin Hedwigepolder' met bijbehorende aanbiedingsbrief.

In de projectbeschrijving is een omschrijving van de voorgenomen activiteiten opgenomen. De mogelijke effecten van de aangevraagde activiteiten op natuurlijke kenmerken in het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe zijn beoordeeld in de passende beoordeling en de aanvulling daarop in de vorm van een erratum en addendum.

Hierna volgt een korte omschrijving van het project. Voor een meer gedetailleerde beschrijving van de voorgenomen activiteiten ten behoeve van het realiseren van estuariene natuur in de Hertogin Hedwigepolder wordt korthedshalve verwezen naar de projectbeschrijving (zie bijlage 1 van de aanvraag).

Belang van de aanvrager

De aanvrager heeft, conform artikel 41, lid 1 van de Nb-wet 1998, het belang dat hij heeft bij de vergunning gemotiveerd.

De in het kader van de aanvraag uit te voeren maatregelen hebben als doel een grote bijdrage te leveren aan het in een gunstige staat van instandhouding brengen van het Schelde-estuarium, door ruimte te creëren voor natuurlijke processen die leiden tot herstel en behoud van de natuurkwaliteiten van het estuarium. Hierdoor wordt tevens aan een op grond van de Habitatrictlijn (Richtlijn 92/43/EEG) bestaande verplichting voldaan.

De realisering van estuariene natuur in de Hertogin Hedwigepolder is vastgelegd in het verdrag tussen het Vlaams Gewest en het Koninkrijk der Nederlanden betreffende de uitvoering van de Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium. In dit verdrag is bepaald dat Vlaanderen zorg draagt voor de voorbereiding en uitvoering van het ontwikkelen van een intergetijdengebied (estuariene natuur) in de Hertogin Hedwigepolder en het noordelijke gedeelte van de Prosperpolder.

Hiermee is naar mijn mening het belang voldoende gemotiveerd.

Projectomschrijving

De handelingen die in het kader van het project worden uitgevoerd leveren als onderdeel van het Natuurpakket Westerschelde een wezenlijke bijdrage aan de noodzakelijk uit te voeren maatregelen ten behoeve van het behoud en herstel van de natuur in het Schelde-estuarium. Er wordt 600 hectare estuariene natuur gerealiseerd, verdeeld over de drie ecologische zones die in de Westerschelde onderscheiden worden. Daarvan wordt 295 hectare in de Hertogin Hedwigepolder gerealiseerd.

Het primaire doel van de aangevraagde projectactiviteiten is het streven naar een zo groot mogelijk, duurzaam slikken- en schorregebied met een maximale kans op ontwikkeling van een dynamische sedimentatie/erosie-situatie door middel van een eenmalige ingreep, waarna het systeem de vrijheid krijgt zichzelf te ontwikkelen binnen een aantal randvoorwaarden.

De voorgenomen activiteit omvat de ontwikkeling van een intergetijdengebied in de Hertogin Hedwigepolder op basis van het inrichtingsplan Hedwige- en Prosperpolder. Het inrichtingsplan betreft het zogenaamde voorkeursalternatief dat een verdere uitwerking is van het meest milieuvriendelijk alternatief uit het MER Hedwige- en Prosperpolder, inclusief de mitigerende maatregelen die betrekking hebben op het projectgebied. Naast het aanleggen van een nieuwe primaire waterkering zullen hiervoor (uitsluitend op Nederlands grondgebied) de volgende handelingen worden uitgevoerd:

- Het afgraven van de Scheldedijk tot op polderniveau.
- Het afgraven van de Sieperdadijk tot op polderniveau overgaand naar het schorniveau in het Sieperdaschor.

- Het afgraven van het Scheldeschor over een breedte, gaande van de Scheldeschor-doorsteek naar de spuikom tot enkele tientallen meters ten noorden van de Belgisch-Nederlandse grens. Deze afgraving gaat van gemiddeld laagwater niveau (GLW-niveau) bij de schelde tot polderniveau nabij de (af te graven) Scheldedijk.
- Tussen de overgang van het afgegraven Nederlandse Scheldeschor en het niet afgegraven Schor Ouden Doel wordt een zeer flauwe helling gerealiseerd.
- Bij de Scheldeschor-doorsteek ter hoogte van de spuikom wordt in aansluiting op het kreekrestant een circa 130 meter brede geulaanzet gegraven tot op GLW-niveau, en doordringend tot in de Hertogin Hedwigepolder.
- In de Hertogin Hedwigepolder worden door het oostelijk deel van het Sieperdaschor geulaanzetten afgegraven tot GLW-niveau en deze takken al dan niet rechtstreeks aan op de spuikom-geulaanzet.
- Vanuit de bestaande kreekopening van het Sieperdaschor alsmede vanuit de te maken opening in de Scheldedijk worden middels het graven van kreekaanzetten de aanwezige kreekrelicten in Sieperdaschor en Hedwigepolder met elkaar verbonden.

Daarnaast wordt ook een aantal werkzaamheden aan de Leidingendam uitgevoerd, bestaande uit een uitbreiding van de bestaande kleiberm langs de zuidkant van de Leidingendam, versteviging van het talud van de dam boven de berm en versteviging van de kop van de dam en de geulaanzetten. Deze werkzaamheden vinden plaats met het oog op de veiligstelling van de leidingen in de dam na de aanleg van het nieuwe intergetijdengebied.

Voor een meer gedetailleerde beschrijving wordt korthedshalve verwezen naar de projectbeschrijving, bijlage 1 bij de aanvraag.

Het ontwikkelen van een intergetijdengebied in de Hertogin Hedwigepolder en het noordelijk deel van de Prosperpolder betreft een grensoverschrijdend project. Ten aanzien van het Vlaamse deel van het projectgebied is de planologische procedure al doorlopen en zijn de benodigde vergunningen verleend. Inmiddels is het gebied ingericht als tijdelijke natuur, vooruitlopend op de definitieve inrichting volgens het inrichtingsplan.

WETTELIJK KADER

Beschermde natuurmonumenten

Artikel 60 van de Nb-wet 1998 bepaalt dat besluiten welke genomen zijn op basis van de Nb-wet '67 gelden als besluiten welke genomen zijn op basis van artikel 10

van de Nb-wet 1998 (besluiten ter aanwijzing van beschermde natuurmonumenten).

Op grond van artikel 10a, lid 1, van de Nb-wet 1998 kan de minister van Economische Zaken (hierna: EZ) gebieden aanwijzen ter uitvoering van Vogel- en Habitatrichtlijn. Lid 3 van dit artikel stelt dat de instandhoudingsdoelstelling van deze gebieden, mede betrekking kan hebben op doelstellingen ten aanzien van het behoud, het herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied, anders dan vereist ingevolge de Vogel- en Habitatrichtlijn.

Artikel 15a, lid 2, van de Nb-wet 1998 stelt dat een besluit houdende aanwijzing van een natuurmonument als beschermd natuurmonument onder de Nb-wet 1998 vervalt met ingang van het tijdstip waarop doch slechts voor zover dat beschermd natuurmonument deel uitmaakt van een Natura 2000-gebied. Indien met toepassing van het tweede lid van artikel 15a een besluit houdende de aanwijzing van een natuurmonument als beschermd natuurmonument geheel of gedeeltelijk is vervallen, heeft de instandhoudingsdoelstelling voor het op grond van artikel 10a, eerste lid, aangewezen gebied mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, het herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het vervallen besluit.

Natura 2000-gebieden

Artikel 19d, lid 1, van de Nb-wet 1998 bepaalt dat het verboden is zonder vergunning, of in strijd met aan een dergelijke vergunning verbonden voorschriften of beperkingen, projecten of andere handelingen te realiseren c.q. te verrichten die, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, met uitzondering van de doelstellingen, bedoeld in artikel 10a, derde lid, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Zodanige projecten of andere handelingen zijn in ieder geval projecten of handelingen die de natuurlijke kenmerken van het desbetreffende gebied kunnen aantasten.

Op grond van artikel 19e van de Nb-wet 1998 dient bij het verlenen van een vergunning op basis van artikel 19d, lid 1, van de Nb-wet 1998 rekening te worden gehouden met:

- de gevolgen die een project of andere handeling, waarop de vergunningaanvraag betrekking heeft, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, met uitzondering van de doelstellingen, bedoeld in artikel 10a, derde lid, kan hebben voor een op grond van artikel 10a, lid 1, van de Nb-wet 1998 aangewezen gebied of het gebied

waarvan de aanwijzing als zodanig in overweging is genomen als bedoeld in artikel 12, lid 3, van de Nb-wet 1998;

- met een op grond van artikel 19a of artikel 19b van de Nb-wet 1998 vastgesteld beheerplan, en
- vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied, alsmede regionale en lokale bijzonderheden.

Artikel 19ia van de Nb-wet 1998 bepaalt dat ingeval de instandhoudingsdoelstelling voor een Natura 2000-gebied mede betrekking heeft op doelstellingen als bedoeld in artikel 10a, derde lid, artikel 16, eerste tot en met zesde lid, van overeenkomstige toepassing is op handelingen die schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis van het Natura 2000-gebied anders dan vereist ingevolge de Vogel- en Habitatrichtlijn, bedoeld in artikel 10a, tweede lid, of voor dieren en planten in dat gebied, of die het gebied ontsieren. Ingeval bovenstaande van toepassing is, geldt een aanvraag van een vergunning als bedoeld in artikel 19d, eerste lid, tevens als een aanvraag van een vergunning als bedoeld in artikel 16, eerste lid, in samenhang met artikel 19ia, eerste lid.

Artikel 19f, eerste lid, van de Nb-wet 1998 bepaalt dat voor projecten waarover gedeputeerde staten c.q. de minister van EZ een besluit op een aanvraag voor een vergunning als bedoeld in artikel 19d, eerste lid, nemen, en die niet direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar die afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen significante gevolgen kunnen hebben voor het desbetreffende gebied, de initiatiefnemer alvorens gedeputeerde staten c.q. de minister van EZ een besluit nemen, een passende beoordeling maakt van de gevolgen voor het gebied waarbij rekening wordt gehouden met de instandhoudingsdoelstelling van dat gebied.

BELEID

De aangevraagde activiteiten zoals omschreven in dit besluit passen binnen het relevante vastgestelde beleid, hieronder weergegeven:

Vogel- en Habitatrichtlijn

Het gebied 'Westerschelde & Saefthinghe' maakt onderdeel uit van het Natura 2000-netwerk, een samenhangend netwerk van beschermde natuurgebieden op het grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie. Dit netwerk omvat alle gebieden die beschermd zijn op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn. De lidstaten zijn verplicht om voor de Natura 2000-gebieden een duurzame staat van instandhouding te creëren. De aanwijzing als Vogel- en Habitatrichtlijngebied voor het gehele gebied van de Westerschelde brengt niet alleen met zich mee dat ingrepen op hun effecten voor de natuurwaarden moeten worden beoordeeld en verslechtingen door maatregelen moeten worden voorkomen, maar ook dat een

duurzame staat van instandhouding van habitats en soorten wordt gerealiseerd. De oppervlakte van het estuarium moet zodanig zijn dat een evenwichtige verdeling aanwezig is van de diverse deelecosystemen (laagdynamische en hoogdynamische, diepe en ondiepe, zoete en zoute delen en geleidelijke overgangen tussen al deze deelsystemen) in samenhang met de aangrenzende schorren.

Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

Op 13 maart 2012 is de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte vastgesteld, als opvolger van de Nota Ruimte. Volgens de structuurvisie is het Rijk verantwoordelijk voor en door de EU aanspreekbaar op het nakomen van de in internationaal verband aangegane verplichtingen, inclusief Biodiversiteitsverdrag en de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn. Het Rijk stelt kaders waarbinnen de provincies een provinciaal en landsgrensoverschrijdend natuurnetwerk, zijnde de herijkte nationale Ecologische Hoofdstructuur (EHS), begrenzen, beschermen en onderhouden. Tot de herijkte EHS behoren de Natura 2000-gebieden, de Nationale Parken, de Noordzee en de grote wateren inclusief de grote rivieren. De natuur in de EHS blijft goed beschermd met een 'nee, tenzij'-regime in relatie tot de wezenlijke kenmerken en waarden. Het gaat daarbij om: waardevolle aspecten zoals natuurschoon, schoon water, het aanwezig zijn van bepaalde plant- of diersoorten, gebieden van aardwetenschappelijk belang en het afwezig zijn van lawaai.

In de Structuurvisie is benoemd dat samen met het Vlaams Gewest gewerkt wordt aan de uitvoering van de Scheldeverdragen voor een veilig, toegankelijk en natuurlijk Schelde-estuarium.

Langetermijnvisie Schelde-estuarium

Op 18 januari 2001 heeft de Technische Schelde Commissie de Langetermijnvisie voor het Schelde-estuarium vastgesteld en vervolgens aangeboden aan de betrokken ministers in Vlaanderen en Nederland. In de visie - die reikt tot 2030 - spelen drie functies een hoofdrol: veiligheid (tegen overstromingen en transportrisico's), toegankelijkheid (haven van Antwerpen) en natuurlijkheid. Bij het schetsen van een toekomstbeeld is zo goed mogelijk rekening gehouden met de wisselwerking tussen deze functies. Algehele beleidsdoelstelling van deze visie is ervoor te zorgen "dat het Schelde-estuarium in 2030 een gezond en multifunctioneel estuarien watersysteem is dat op duurzame wijze wordt gebruikt voor menselijke behoeften". De visie is opgesteld vanuit een aantal streefbeelden, waaronder het streefbeeld "natuurlijkheid" (van het fysieke en ecologische systeem). Vanuit dit streefbeeld wordt gewerkt aan "het ontwikkelen van een estuarien ecosysteem dat gezond en dynamisch is". Er worden in dit kader twee ecosystemdoelstellingen genoemd te weten:

1. Ruimte voor natuurlijke dynamische fysische, chemische en biologische processen.

Als deeldoelstelling dient ruimte aan de processen van opbouw en afbraak gelaten worden, waardoor de kansen voor uitbreiding van het areaal getijdengebieden (vooral laagdynamische slikken en jonge schorren) worden benut. De visie geeft aan dat dit zowel kan in gebieden die al buitendijks liggen als in gebieden die aan het estuarium worden toegevoegd.

2. Behoud of versterking van het estuariene ecosysteem met alle typische habitats en levensgemeenschappen langs de volledige zoet-zoutgradiënt. Als deeldoelstelling dienen de bestaande natuurlijke gebieden zoveel mogelijk behouden of versterkt te worden.

Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium

De Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium is een vervolg op de Langetermijnvisie Schelde-estuarium en vormt de basis voor alle besluiten over veiligheid, toegankelijkheid en natuurlijkheid. De afspraken zijn verder uitgewerkt in het Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Vlaams Gewest betreffende de uitvoering van de Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium (Trb. 2005, 310). Op basis hiervan zijn door zowel Vlaanderen als Nederland (politieke) besluiten genomen over wensen en mogelijke maatregelen met betrekking tot de veiligheid, de toegankelijkheid en de natuurlijkheid van het Schelde-estuarium.

Omgevingsplan Zeeland 2012-2018

Het omgevingsplan Zeeland bevat het provinciaal beleid voor ruimte, milieu en water. In het Omgevingsplan is het Natuurpakket Westerschelde, waarbinnen het realiseren van nieuwe estuariene natuur in de Hertogin Hedwigepolder valt, opgenomen als een integraal gebiedsontwikkelingsproject, welke reeds lopend is en verder tot realisatie gebracht moet worden. Na realisatie zal de Hertogin Hedwigepolder onderdeel uitmaken van de EHS.

VERGUNNINGPLICHT

De aangevraagde activiteiten vinden plaats in dan wel nabij het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe; het gebied Verdronken Land van Saeftinghe is ook onder de Nb-wet '67 aangewezen als beschermd- en staatsnatuurmonument.

Ik stel vast dat de aangevraagde activiteiten mogelijk de natuurlijke waarden en kenmerken van de bovengenoemde beschermde gebieden kunnen aantasten. Om die reden ben ik van mening dat de voorgenomen activiteiten als vergunningplichtig onder de Nb-wet 1998 dienen te worden aangemerkt.

PASSENDE BEOORDELING

Beheerplan

In dit geval kan vastgesteld worden dat ten aanzien van de voorgenomen activiteiten, op het moment van besluitvorming, geen beletsel voortvloeit uit enig beheerplan op basis van de Nb-wet 1998.

Geen beheer, project

De voorgenomen activiteiten vormen een project dat geen direct verband heeft met of nodig is voor het beheer van het betrokken Natura 2000-gebied. De voorgenomen activiteiten zijn voorts nog niet eerder beoordeeld in het kader van de Nb-wet 1998.

Mogelijk significante gevolgen

Op grond van artikel 19f, lid 1, van de Nb-wet 1998 in combinatie met artikel 19g, lid 1, van de Nb-wet 1998 dient een passende beoordeling aangeleverd te worden door de initiatiefnemer. Het Europese Hof van Justitie heeft in haar uitspraak van 7 september 2004 aangegeven dat een passende beoordeling slechts dan achterwege kan worden gelaten indien op grond van objectieve gegevens kan worden uitgesloten dat uitvoering van de werkzaamheden afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor dat gebied.

In dit geval kunnen dergelijke gevolgen niet bij voorbaat uitgesloten worden. Ik concludeer dat een passende beoordeling vereist is. U hebt een dergelijke passende beoordeling bij uw aanvraag gevoegd. In het onderstaande volgt mijn beoordeling van uw effectenanalyse en conclusies.

De gevraagde vergunning kan slechts verleend worden, indien ik mij ervan heb kunnen verzekeren dat de beschermde waarden van het desbetreffende gebied niet aangetast zullen worden.

Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe

Het gebied Westerschelde & Saeftinghe is in 2009 definitief aangewezen als Natura 2000-gebied. Ik beoordeel de aangevraagde activiteiten in het licht van het aanwijzingsbesluit en de instandhoudingsdoelstellingen die daarin zijn opgenomen.

Kwalificerende waarden

In het aanwijzingsbesluit (2009) zijn de volgende habitattypen (Hrl bijlage I) opgenomen:

H1110 – Permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken (hierna: Permanent overstroomde zandbanken), betreft het subtype: H1110B – Permanent overstroomde zandbanken (*Noordzeekustzone*)

H1130 – Estuaria

H1310 – Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met *Salicornia* spp. en andere zoutminnende soorten (hierna: Zilte pionierbegroeiingen), betreft de subtypen H1310A - Zilte pionierbegroeiingen (*zeekraal*) en H1310B – Zilte pionierbegroeiingen (*zeevetmuur*)

H1320 – Schorren met slijkgrasvegetatie (*Spartinion maritimae*) (hierna: Slijkgrasvelden)

H1330 – Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*) (hierna: Schorren en zilte graslanden), betreft de subtypen H1330A - Schorren en zilte graslanden (*buitendijks*) en H1330B - Schorren en zilte graslanden (*binnendijks*)

H2110 – Embryonale wandelende duinen (hierna: Embryonale duinen)

H2120 – Wandelende duinen op de strandwal met *Ammophila arenaria* ("witte duinen") (hierna: Witte duinen)

H2160 – Duinen met *Hippophaë rhamnoides* (hierna: Duindoornstruwelen)

H2190 – Vochtige duinvalleien, betreft het subtype H2190B – Vochtige duinvalleien (*kalkrijk*),

alsmede de volgende habitatsoorten (HrI bijlage II):

H1014 Nauwe korfslak, H1095 Zeeprik, H1099 Rivierprik, H1103 Fint, H1365 Gewone zeehond en H1903 Groenknolorchis.

Daarnaast zijn in het aanwijzingsbesluit de volgende vogelsoorten (VrI bijlage I en artikel 4.2) opgenomen: A026 Kleine zilverreiger, A034 Lepelaar, A075 Zeearend, A081 Bruine kiekendief, A103 Slechtvalk, A132 Kluut, A138 Strandplevier, A140 Goudplevier, A157 Rosse grutto, A176 Zwartkopmeeuw, A191 Grote stern, A193 Visdief, A195 Dwergstern, A272 Blauwborst, A005 Fuut, A041 Kolgans, A043 Grauwe gans, A048 Bergeend, A050 Smient, A051 Krakeend, A052 Wintertaling, A053 Wilde eend, A054 Pijlstaart, A056 Slobeend, A069 Middelste zaagbek, A130 Scholekster, A137 Bontbekplevier, A141 Zilverplevier, A142 Kievit, A143 Kanoet, A144 Drieteenstrandloper, A149 Bonte strandloper, A160 Wulp, A161 Zwarte ruiter, A162 Tureluur, A164 Groenpootruiter en A169 Steenloper.

Voor een uitgebreid overzicht van de kwalificerende habitattypen, (habitat)soorten en wezenlijke kenmerken en waarden van het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe verwijs ik naar de hieromtrent weergegeven informatie in het aanwijzingsbesluit, te raadplegen via www.rijksoverheid.nl ('Onderwerpen' > 'Natuur en biodiversiteit' > 'Natura 2000').

Zoals al bij het wettelijk kader is besproken, heeft de instandhoudingsdoelstelling van het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, het herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het vervallen besluit waarin het voormalige natuurmonument 'Verdronken Land van Saeftinghe' is aangewezen. Aanvullend zullen binnen mijn

beoordeling een aantal kenmerkende ('natuurmonument-eigen') waarden als additionele elementen beoordeeld worden.

BEOORDELING EFFECTEN

Algemeen

De bij de aanvraag gevoegde passende beoordeling biedt de grondslag voor de (nadere) vaststelling van de aard en omvang van de effecten (mede gelet op de eventuele cumulatie van effecten) en de wijze waarop in mitigatie is voorzien.

In de passende beoordeling zijn de effecten getoetst aan de instandhoudingsdoelstellingen uit het aanwijzingsbesluit. In het onderstaande volgt mijn beoordeling van de effectenanalyse zoals neergelegd in de passende beoordeling.

Afbakening van het beïnvloedingsgebied

De werkzaamheden in de Hertogin Hedwigepolder, het Sieperdaschor en de scheldeschorren kunnen leiden tot verstoring van natuurwaarden binnen het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe, inclusief het voormalige beschermde natuurmonument Verdrongen Land van Saeftinghe dat daardoor volledig wordt omsloten, en de aangrenzende delen van de speciale beschermingszone Schorren en Polders van de Beneden-Schelde in Vlaanderen. Daarnaast zijn naar aanleiding van het voorlopig toetsingsadvies van de Commissie voor de milieueffectrapportage over het milieueffectrapport de mogelijke effecten als gevolg van additionele stikstofdepositie door werkzaamheden in de voorbereidings- en uitvoeringsfase binnen de Natura 2000-gebieden en speciale beschermingszones Brabantse Wal inclusief Kalmthoutse heide (gelegen in Nederland en België) en Klein en Groot Schietveld en Bossen en heiden van zandig Vlaanderen (beide gelegen in België) nader bekeken. De uitkomsten gaven mij geen aanleiding om terug te komen op mijn eerdere oordeel dat de afbakening van het gebied dat beïnvloed zou kunnen worden door de aanvraagde activiteiten in de passende beoordeling op een juiste wijze heeft plaatsgevonden.

Afbakening van de effecten

Ten behoeve van de beoordeling van de effecten is geïnventariseerd welke in redelijkheid denkbare typen effecten onderzocht moeten worden. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen tijdelijke effecten van de dijk- en schorwerkzaamheden enerzijds en permanente of structurele effecten als gevolg van de inrichting anderzijds op zowel korte als lange termijn. Aangezien het project ziet op herstel van dynamische processen in het intergetijdengebied, wordt herstel van het proces van slik- en schorvorming als zodanig als een effect beschouwd; tussentijdse oppervlakten per habitattypen worden beschouwd als absoluut maar tijdsgebonden effect. Mogelijke effecten op beschermde

natuurwaarden in de vorm van aantasting van oppervlakte dan wel kwaliteit van de natuurlijke habitats of habitats van soorten of verstoring van soorten kunnen verschillend van aard zijn en zijn benoemd in paragraaf 5.1 van de passende beoordeling.

Stikstofdeposities

In de passende beoordeling is, onder verwijzing naar het milieueffectrapport, reeds geconcludeerd dat de beperkte toename van stikstofconcentraties die veroorzaakt wordt door de werkzaamheden voor de inrichting van het intergetijdengebied niet zorgt voor een afname van het perspectief op het op termijn realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen, noch tot schadelijke deposities in de Natura 2000-gebieden en speciale beschermingszones Westerschelde & Saeftinghe, Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot Gent en Schorren en Polders van de Beneden-Schelde. Daarnaast zijn in de aanvulling op de passende beoordeling de mogelijke effecten als gevolg van additionele stikstofdepositie op voor stikstof gevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten op andere dan de genoemde Natura 2000-gebieden en speciale beschermingszones nader bekeken. Daartoe is voor de vier meest nabijgelegen Natura 2000-gebieden in Nederland en België berekend hoe groot de tijdelijke toename van stikstofdepositie in de betreffende beschermde gebieden is. Uit de aanvulling komt naar voren dat het gaat om relatief lage deposities die tijdelijk en uitsluitend aan de orde zijn tijdens de aanlegfase. Voor Brabantse Wal inclusief Kalmthoutse heide (gelegen in Nederland en België) bedraagt de toename van de depositie maximaal $0,22 \text{ mol} \cdot \text{ha}^{-1} \cdot \text{jaar}^{-1}$ en voor Klein en Groot Schietveld en Bossen en heiden van zandig Vlaanderen (beide gelegen in België) maximaal $0,09 \text{ mol} \cdot \text{ha}^{-1} \cdot \text{jaar}^{-1}$. Gelet op de tijdelijkheid en de zeer beperkte omvang van de toename ben ik van oordeel dat dit geen merkbare invloed zal hebben op de omvang en kwaliteit van de natuurlijke habitats en habitats van soorten binnen deze gebieden en dat de natuurlijke kenmerken van de desbetreffende gebieden niet zullen worden aangetast als gevolg van de toename van de depositie van stikstofoxiden. Ik onderschrijf dan ook de conclusie dat op geen van de Natura 2000-gebieden en speciale beschermingszones sprake is van een wezenlijke toename van de depositie van stikstof, zodat significant negatieve effecten kunnen worden uitgesloten.

Selectie van relevante natuurwaarden

Geen van de habitattypen Permanent overstromde zandbanken (*Noordzeekustzone*), Schorren en zilte graslanden (*binnendijks*), Embryonale duinen, Witte duinen, Duindoornstruwelen en Vochtige duinvalleien ten aanzien waarvan voor het gebied Westerschelde & Saeftinghe instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd komt in of in de buurt van het projectgebied voor. Negatieve effecten op deze habitattypen zijn daarmee uit te sluiten. Negatieve effecten op de habitatsoorten nauwe korfslak en groenknolorchis zijn eveneens uit te sluiten.

De nauwe korfslak en de groenknolorchis komen in het projectgebied niet voor. Zeeprik en rivierprik komen in de Westerschelde waarschijnlijk in lage aantallen voor. Een specifieke binding met het intergetijdengebied lijkt, gezien de vissoorten waarop adulten van deze vissoorten parasiteren, niet waarschijnlijk en er is dan ook geen aanleiding te veronderstellen dat de werkzaamheden tot een effect op de in de Westerschelde aanwezige populaties van zeeprik en rivierprik zouden leiden. Van negatieve effecten op fint is evenmin sprake; het aantal exemplaren van deze soort in de Westerschelde (dat als doortrekgebied fungeert) is erg klein tot nihil. Van de gewone zeehond duikt slechts zeer sporadisch een exemplaar ter hoogte van de Scheldeschorren en Schelde-zandplaten aan de rivierzijde van het projectgebied op. Van negatieve effecten op deze soort is geen sprake. Van negatieve effecten op de kwalificerende broedvogels zwartkopmeeuw, grote stern en dwergstern is evenmin sprake; zij komen niet tot broeden in of in de directe nabijheid van het projectgebied.

Gelet op het bovenstaande en gezien de locatie en de uitvoering van de aangevraagde activiteiten zoals aangegeven in de aanvraag en bijbehorende documenten, zullen eventuele negatieve effecten zich beperken tot de habitattypen Estuaria, Zilte pionierbegroeiingen, Slijkgrasvelden en Schorren en zilte graslanden (*buitendijks*), alsmede de vogelsoorten fuut, kleine zilverreiger, lepelaar, bruine kiekendief, slechtvalk, kluut, strandplevier, goudplevier, rosse grutto, visdief, blauwborst, kolgans, grauwe gans, bergeend, smient, krakeend, wintertaling, wilde eend, pijlstaart, slobeend, middelste zaagbek, zeearend, scholekster, bontbekplevier, strandplevier, zilverplevier, kievit, kanoet, drieteenstrandloper, bonte strandloper, wulp, zwarte ruiter, tureluur, groenpootruiter en steenloper.

De beoordeling van de effecten in de passende beoordeling

Om te beoordelen of het realiseren van estuariene natuur in de Hertogin Hedwigepolder met de daarmee gepaard gaande dijk- en schorwerkzaamheden mogelijk significante gevolgen kan hebben, is per soort en habitatype gekeken naar de huidige verspreiding aan de hand van de plaats en periode van voorkomen, de gevoeligheid voor de verwachte effecten en de potenties van het nieuwe estuariene gebied. Op basis daarvan is het te verwachten effect voor de betreffende soorten en habitattypen bepaald en de mate waarin de betekenis van het projectgebied voor deze habitattypen en soorten verandert als gevolg van de voorgenomen activiteiten.

Naar mijn oordeel is, mede gelet op de instandhoudingsdoelstellingen voor het betrokken Natura 2000-gebied, met de effecten zoals in paragraaf 5.1 van de passende beoordeling zijn aangegeven, in samenhang met de aanvulling op de passende beoordeling in de vorm van een erratum en addendum daarbij, een volledig inzicht gegeven in de mogelijke effecten die in het bovenvermelde

beïnvloedingsgebied zijn te verwachten als gevolg van het realiseren van estuariene natuur in de Hertogin Hedwigepolder en de daarmee gepaard gaande dijk- en schorwerkzaamheden, zoals deze zijn aangevraagd. De passende beoordeling is dan ook genoegzaam uitgevoerd en biedt de noodzakelijke basis voor de in artikel 19g, lid 1, van de Nb-wet 1998 genoemde verzekering.

Habitattypen

In de passende beoordeling zijn de effecten op de binnen het te beïnvloeden gebied aanwezige habitattypen beschreven. Naar aanleiding van het voorlopig toetsingsadvies van de Commissie voor de milieueffectrapportage over het milieueffectrapport is een kritische analyse gemaakt van het berekende ruimtebeslag op beschermde habitattypen in het bestaande Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe als gevolg van de ruimtelijke ingreep op basis van het inrichtingsplan Hedwige- en Prosperpolder. In dat kader zijn hernieuwde oppervlakteberekeningen uitgevoerd. Daaruit blijkt dat het habitatype Slijkgrasvelden niet zal worden aangetast en dat ten behoeve van de noordelijke geul ongeveer 12 hectare van het habitatype Schorren en zilte graslanden (*buitendijks*) zal worden vergraven en dat het vergravingsoppervlak als gevolg van vergraving ten behoeve van de zuidelijke geul en de schorverlaging tussen de zuidelijke geul en de landsgrens ongeveer 9 hectare bedraagt. Naast deze ingrepen wordt een strook langs de Leidingendam opgehoogd vanwege de noodzakelijke bescherming van de dam en de leidingen en vinden kleine vergravingen plaats voor werkwegen en dergelijke. Het oppervlak van de verhoging en vergraving buiten de twee geulen en de schorverlaging voor de Hertogin Hedwigepolder is in totaal ongeveer 5 hectare. Bij de vergraving van de scheldeschorren bij de geulaanzetten en vergraving van het Sieperdaschor, zoals voorzien in het inrichtingsplan Hedwige- en Prosperpolder, zal derhalve maximaal 26 hectare Schorren en zilte graslanden (*buitendijks*) verloren gaan (uitgaande van de meest recent gekarteerde habitattypen in het gebied). Daarnaast zal als gevolg van de versterking van de Leidingendam in totaal 0,02 hectare Zilte pionierbegroeiingen en ten behoeve van de geulaanzetten 0,3 hectare slikhabitat behorend tot habitatype Estuaria verdwijnen. Herstel van deze habitattypen vindt echter op (korte) termijn op natuurlijke wijze plaats door de ontwikkeling van nieuwe platen en slikken in het projectgebied en als onderdeel van de successie langs de nieuw gegraven geulen en krekken, deels binnen de huidige begrenzing van het Natura 2000-gebied en in grotere mate in het nieuw ingerichte intergetijdengebied. Sedimentatie is deel van het natuurlijke proces dat zal leiden tot vegetatiesuccessie. Voor de habitattypen betekent dit dat een groot deel van het areaal dat aanvankelijk tot habitatype Estuaria behoort, zich eerst zal ontwikkelen tot de habitattypen Zilte pionierbegroeiingen (*zeekraal*) en Slijkgrasvelden, en vervolgens tot Schorren en zilte graslanden (*buitendijks*). Verwacht wordt dat na een periode van circa 10 jaar een oppervlakte van tenminste 50 tot 60 hectare nieuw Atlantisch schor zal zijn ontwikkeld langs de

nieuw gegraven kreken en op de platen te midden van het krek patroon, van een betere kwaliteit dan het kwalitatief matige actuele schor dat zal worden vergraven. Het gebied zal direct na realisatie van het project duurzaam beheerd gaan worden door een terreinbeherende natuurbeschermingsorganisatie. Het gebied sluit direct aan op het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe en zal daarmee landschappelijk en ecologisch één geheel gaan vormen. De Hertogin Hedwigepolder maakt nu weliswaar nog geen onderdeel uit van het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe, maar in het ontwerp van dit besluit heb ik mijn voornemen kenbaar gemaakt het nieuwe estuariene gebied na realisatie van de werken binnen de begrenzing te brengen, zodra de huidige primaire waterkering is verwijderd, waardoor het gebied daadwerkelijk landschappelijk en ecologisch één geheel is gaan vormen met het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe. Vooruitlopend hierop heb ik besloten om het nog niet aangewezen deel van het plangebied

Hertogin Hedwigepolder reeds gelijktijdig met het vaststellen van het rijksinpassingsplan middels een voorlopig aanwijzingsbesluit onder het beschermingsregime van de Nb-wet 1998 te brengen. Dit betreft alleen de aanwijzing als Habitatrichtlijngebied. Hierdoor valt de Hertogin Hedwigepolder na vaststelling van het rijksinpassingsplan ook onder het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe, voor zover het de aanwijzing onder de Habitatrichtlijn betreft. Deze voorlopige aanwijzing (op grond van artikel 12 van de Nb-wet 1998) vindt plaats vooruitlopend op de definitieve aanwijzing van de Hertogin Hedwigepolder als onderdeel van het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe. Daarmee wordt invulling gegeven aan het projectdoel en vindt versterking plaats van de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied. Het oppervlakteverlies kan dan ook in alle gevallen worden beschouwd als een onvermijdelijke tijdelijke terugval waarmee een structureel herstel kan worden ingezet. Het herstel van het proces van slik- en schorvorming leidt tot een duurzame ontwikkeling richting het bereiken van de oppervlakte- en kwaliteitsdoelstellingen van de betrokken habitattypen. Mede gelet op de omvang van de nieuwe estuariene uitbreiding en de beoogde ontwikkeling binnen dit gebied is een negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen van deze habitattypen uit te sluiten.

Habitatsoorten

Zoals hiervoor bij selectie van relevante natuurwaarden al is aangegeven, ondervindt geen van de habitatsoorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen van de uitvoering van het project een negatief effect. Voor rivierprik en fint zijn op langere termijn als gevolg van toename van potentieel leefgebied juist positieve effecten te verwachten.

Vogelrichtlijnsoorten

Broedvogels

Als gevolg van de uitvoering van het project worden tijdens de inrichtingsfase negatieve gevolgen verwacht voor een drietal soorten, te weten de bruine kiekendief, de bontbekplevier en de blauwborst. Dit effect is het gevolg van het feit dat een deel van de huidige broedlocaties in het Sieperdaschor en de Scheldeschorren wordt vergraven. In de directe omgeving zijn echter voldoende alternatieve broedlocaties aanwezig. In de aanvraag is aangegeven dat de werkzaamheden aan dijken en schorren zullen worden uitgevoerd in een periode waarin de fauna-activiteit is beperkt (augustus – oktober), dus buiten het broedseizoen als meest kwetsbare periode voor broedvogels in het gebied. Op die manier wordt verstoring van broedvogels, pleisterende en foeragerende vogels tot een minimum beperkt. Ik heb de verplichting om deze mitigerende maatregel te treffen daarom door middel van voorschrift 13 aan de vergunning verbonden. Uit de toets komt naar voren dat het project op de langere termijn een positief effect heeft: op termijn van minder dan 10 jaar zal zich op de vergraven schorren ten dele weer nieuw geschikt broedbiotoop ontwikkelen, naast de ontwikkeling van nieuw broedbiotoop in het nieuw ingerichte estuariene gebied.

Niet-Broedvogels

Tijdens de inrichtingsfase treden mogelijk negatieve effecten op ten aanzien van fuut, kolgans, grauwe gans, bergeend, smient, krakeend, wintertaling, wilde eend, pijlstaart, slobeend, scholekster, kluut, bontbekplevier, strandplevier, goudplevier, zilverplevier, Kievit, bonte strandloper, rosse grutto, wulp, tureluur, zwarte ruit, groenpootruit en steenloper. Van de meeste soorten komen de grootste aantallen voor in Saeftinghe en niet in het projectgebied of langs de dijken van het Sieperdaschor. Zoals hierboven al is aangegeven, zullen de werkzaamheden aan dijken en schorren worden uitgevoerd in een periode waarin verstoring van broedvogels, pleisterende en foeragerende vogels beperkt is. Ook door de manier waarop de versteviging van de Leidingendam zal worden aangepakt (namelijk door te werken aan de zuidzijde van de huidige dam en min of meer uit het zicht en het geluidsveld van de avifauna van Saeftinghe) kan worden gesteld dat menselijke aanwezigheid en geluidsverstoring marginaal zullen zijn.

Naar aanleiding van opmerkingen van de Commissie voor de milieueffectrapportage in het kader van vooroverleg over het milieueffectrapport is een analyse uitgevoerd van actuele gegevens over de aanwezigheid van vogels in het plangebied en is in beeld gebracht of en in hoeverre de actuele vogelgegevens van invloed zijn op de conclusies die op basis van de informatie in de passende beoordeling zijn betrokken. Uit deze analyse, die als addendum is opgenomen in de aanvulling op de passende beoordeling, blijkt dat de actualisatie van vogeldata voor broedvogels en niet-broedvogels niet leidt tot een andere conclusie in de passende beoordeling ten aanzien van de effectbepaling en de kans op significante

effecten. Voor niet-broedvogels geldt evenwel dat mitigerende maatregelen ter voorkoming van significant negatieve effecten voor een aantal kritische vogelsoorten (groenpootruiter, zwarte ruiter, tureluur en kluut), die ter hoogte van het zuidwestelijk deel van het Sieperdaschor in de periode augustus - oktober in – voor de soort – relatief grote aantallen aanwezig zijn, nader moeten worden geconcretiseerd. Deze soorten maken daar gebruik van de aanwezige waterplassen en slikken die in hoofdzaak als foerageergebied worden gebruikt. Voor de genoemde soorten vormt dit deel van het Sieperdaschor een belangrijk onderdeel van hun leefgebied, ook als onderdeel van het Natura 2000-gebied als geheel. Dit belang is zodanig dat mitigerende maatregelen noodzakelijk zijn om significant negatieve effecten te kunnen uitsluiten. In de aanvulling op de passende beoordeling is dan ook – rekening houdend met het advies van de Commissie voor de milieueffectrapportage om bij de vergunningverlening rekening te houden met het feit dat het ter vermindering van nadelige gevolgen voor kwalificerende niet-broedvogels noodzakelijk zal zijn de uitvoeringsperiode aan te passen - een faseringsvoorstel opgenomen. Voorgesteld wordt de werkzaamheden in het zuidwestelijk deel van het Sieperdaschor, inclusief de werkzaamheden aan de dijken en de Leidingendam rond het Sieperdaschor ter plaatse, niet eerder te starten, dan nadat in de huidige Hertogin Hedwigepolder door ondiepe vergraving van de bovengrond vervangend leefgebied is gecreëerd van gelijkwaardige oppervlakte en kwaliteit, bestaande uit ondiepe plassen, geschikt als rust- en foerageergebied voor steltlopers. In het zuidwestelijk deel van het Sieperdaschor mogen vervolgens werkzaamheden worden uitgevoerd:

- in de periode september – december, mits gedurende tenminste één jaar van de uitvoeringsperiode ook in de periode september – december geen werkzaamheden worden uitgevoerd; en
- gedurende één jaar van de uitvoeringsperiode ook tijdens het broedseizoen, onder voorwaarde dat vooraf en tijdens de werkzaamheden voldoende maatregelen worden getroffen om het broeden van vogels - en zodoende verstoring van broedende vogels - te voorkomen.

Met dit faseringsvoorstel wordt – rekening houdend met technische uitvoerbaarheid enerzijds en ecologische zorgvuldigheid anderzijds - verstoring van broedvogels, pleisterende en foeragerende vogels tot een minimum beperkt en is verzekerd dat voldoende uitwijkmogelijkheden voorhanden zijn. Ik heb de verplichting om deze mitigerende maatregel te treffen daarom door middel van voorschrift 13 aan de vergunning verbonden.

Verstorende effecten zijn in alle gevallen tijdelijk en lokaal en uitwijkmogelijkheden zijn in ruime mate voorhanden; van significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen is geen sprake. Ten aanzien van kleine zilverreiger, lepelaar, slechtvalk, visdief, middelste zaagbek, zeearend, kanoet en drieteenstrandloper zijn negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen evenmin te verwachten, gezien de periode en locatie van

voorkomen en het feit dat gedurende de inrichtingsfase voldoende uitwijkmogelijkheden voorhanden zijn. Op de lange termijn valt op het niveau van het projectgebied zelfs een positief effect te verwachten.

Natuurmonumentwaarden

Ten aanzien van de diverse flora en fauna zoals benoemd in het besluit tot aanwijzing van het gebied Verdrongen Land van Saeftinghe als beschermd- en staatsnatuurmonument merk ik het volgende op. Deze waarden vallen voor een zeer groot deel binnen de beoordeling van de effecten in relatie tot het betrokken Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe. Naar mijn mening voorziet de voorgaande passende beoordeling ook in een toetsing die, qua algemene aannames en de diverse mitigerende maatregelen, gelding heeft voor de kenmerken en waarden van het betrokken natuurmonument. De waarden van het voormalige beschermde natuurmonument die niet zijn afgedekt door of meeliften met de Natura 2000-doelen en natuurwaarden die niet ondergeschikt zijn aan de Natura 2000-doelen zijn apart getoetst. Paragraaf 5.6 van de passende beoordeling bevat een overzicht van deze waarden. Deze waarden worden ten gevolge van het project versterkt, doordat delen van het gebied langs de scheldeschorren en in het Sieperdaschor lokaal teruggezet worden in de successie. Dit aspect van terugzetten in de successie draagt bij aan het behoud van de karakteristiek van het overgangsgebied tussen de verschillende ontwikkelingsstadia van ondiep water en slikken naar oude schorren. Daarbij vindt een tijdelijke verschuiving plaats van biotopen en vogelsoorten die in de verschillende stadia hun broedgebied of anderszins leefgebied hebben. Deze uitwisseling tussen biotopen vormt echter een van de karakteristieke kenmerken van het estuarium.

Er kan dan ook worden geconcludeerd dat het realiseren van estuariene natuur in de Hertogin Hedwigepolder en de daarmee gepaard gaande dijk- en schorwerkzaamheden niet schadelijk zijn voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis van het voormalige beschermde natuurmonument of voor dieren of planten in het voormalige beschermde natuurmonument of het voormalige beschermde natuurmonument ontsieren.

Effecten in Vlaanderen

De voorgenomen werkzaamheden worden vrijwel geheel op ruime afstand (> 500 meter) van de Vlaamse Vogel- en Habitatrictlijngebieden uitgevoerd. De afstand van 500 meter geldt als een afstand waarbij verstoring van vogels door werkzaamheden vanaf het land kan worden uitgesloten (gebaseerd op onderzoeksdocumentatie, zoals K.L. Krijgsveld, R.R. Smits, J. van der Winden. *Verstoringsgevoeligheid van vogels – Update literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie*. Culemborg: Bureau Waardenburg, 2008). Alleen de werkzaamheden aan het Nederlandse deel van de scheldeschorren, waarbij wordt

gezorgd voor een geleidelijke overgang tussen de nieuwe instroomgeul en de bestaande schorren, vinden plaats op een afstand van minder dan 500 meter, tot een kortste afstand van circa 150 meter van de speciale beschermingszone Schorren en Polders van de Beneden-Schelde. Binnen deze afstand is verstoring van (broedende) vogels in de Vlaamse scheldeschorren mogelijk, maar de initiatiefnemer heeft aangegeven dat werkzaamheden aan het schor in de realisatiefase worden uitgevoerd in een periode waarin de fauna-activiteit tot een minimum is beperkt (augustus – oktober). Zoals ik hiervoor heb aangegeven, heb ik de verplichting om deze mitigerende maatregel te treffen door middel van voorschrift 13 aan de vergunning verbonden. Op die manier wordt verstoring van broedvogels voorkomen en wordt verstoring van pleisterende en foeragerende vogels tot een minimum beperkt. Negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen voor deze speciale beschermingszone zijn dan ook uit te sluiten.

Conclusie

Een (beperkt) tijdelijk negatief effect op een drietal habitattypen en een zesentwintigtal (broed)vogelsoorten als gevolg van de werkzaamheden is niet uit te sluiten. De ontwikkeling van 295 hectare nieuwe estuariene natuur levert echter een absolute toename op in omvang en kwaliteit van habitattypen Estuaria, Zilte pionierbegroeiingen, Slijkgrasvelden en Schorren en zilte graslanden (*buitendijks*) en vergroot het leef-, foerageer- en rustgebied van vrijwel alle vogels waarvoor het gebied Westerschelde & Saeftinghe als Natura 2000-gebied is aangewezen. Van significant negatieve effecten is dan ook geen sprake.

ADVIES VAN DE COMMISSIE VOOR DE MILIEUEFFECTRAPPORTAGE

Het Milieueffectrapport (hierna: MER) voor de realisering van estuariene natuur in de Hedwigepolder is tegelijkertijd met het ontwerp-rijksinpassingsplan en de ontwerp-uitvoeringsbesluiten ter inzage gelegd. Ook is het MER, met de ingediende zienswijzen, toegestuurd aan de Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie m.e.r.).

In het voorlopig oordeel over het MER geeft de Commissie m.e.r. aan dat op een aantal punten aanvullende informatie gewenst is. De Commissie heeft daarom – voor zover relevant in het kader van de besluitvorming rond de voorliggende vergunningaanvraag – geadviseerd om in een aanvulling op het MER:

1. nader in te gaan op de gevolgen vanwege de verwijdering van 52,2 ha Atlantische schorren binnen het bestaand Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe; en
2. beter aan te geven of de toename aan stikstofdepositie tijdens de realisatiefase leidt tot significante effecten op Natura 2000-gebieden en zo ja, hoe dit wordt voorkomen.

Bovenstaande punten zijn in een aanvulling op het MER nader onderzocht. Dat heeft geleid tot:

- een hernieuwde kartering van de habitattypen binnen het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saefthinghe ter plaatse en een bijstelling van de oppervlakten van habitattypen waarop als gevolg van de ruimtelijke ingreep op basis van het inrichtingsplan Hedwige- en Prosperpolder ruimtebeslag plaatsvindt; en
- aanvullende berekeningen in het kader van mogelijke effecten van stikstofdepositie in de Natura 2000-gebieden en speciale beschermingszones Brabantse Wal inclusief Kalmthoutse heide (gelegen in Nederland en België) en Klein en Groot Schietveld en Bossen en heiden van zandig Vlaanderen (beide gelegen in België).

Daarnaast heeft een actualisatie van vogeldata binnen de overlap van het plangebied met het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saefthinghe plaatsgevonden.

Dit alles heeft zijn beslag gekregen in een aanvulling op de passende beoordeling in de vorm van een erratum en addendum. Deze aanvulling op de passende beoordeling is bij brief van 20 december 2013 (kenmerk: 212x01067) aan de vergunningaanvraag toegevoegd en deze aanvullende documentatie heb ik dan ook als zodanig betrokken in de overwegingen die aan mijn besluit ten grondslag liggen.

Op 10 december 2013 heeft de Commissie m.e.r. haar definitieve toetsingsadvies uitgebracht. Daarin adviseert zij bij de vergunningverlening rekening te houden met het feit dat het ter vermindering van nadelige gevolgen voor kwalificerende niet-broedvogels noodzakelijk zal zijn de uitvoeringsperiode aan te passen. Ik heb dit advies ter harte genomen en de uitvoeringstermijn van de werkzaamheden in het zuidwestelijk deel van het Sieperdaschor, rekening houdend met technische uitvoerbaarheid enerzijds en ecologische zorgvuldigheid anderzijds, in de vergunningvoorschriften nader geconcretiseerd. Ik verwijs in dit verband kortheidshalve naar hetgeen ik hiervóór ten aanzien van de effecten op (niet)broedvogels heb overwogen.

Naar aanleiding van de aanvulling op het MER, die als bijlage bij de aanvulling op de passende beoordeling is gevoegd, heeft de Commissie m.e.r. aangegeven dat zij overtuigd is van de noodzaak om 26 hectare schor te vergraven. Ook heeft de Commissie m.e.r. aangegeven dat er geen twijfel kan bestaan over de positieve bijdrage die de herinrichting van de Hertogin Hedwigepolder levert aan de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saefthinghe. Toch maakt de Commissie m.e.r. een voorbehoud op het punt van de juridische toetsing aan de Nb-wet 1998, waarbij zij wijst op de in het aanwijzingsbesluit opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. De Commissie

m.e.r. geeft daarvoor aan dat het aan het bevoegd gezag is om binnen de kaders van de natuurbeschermingsregelgeving tot een adequate oplossing te komen.

Naar mijn oordeel past de wijze van toetsing binnen de kaders van de natuurbeschermingsregelgeving. Ik wijs daarbij op het volgende.

- Met de Aanvulling op het MER, dat als bijlage bij de aanvulling op de passende beoordeling is gevoegd, is ecologisch gezien ruim voldoende onderbouwd dat geen aantasting van de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe plaatsvindt. Terecht wordt daarbij rekening gehouden met de uitbreiding van het Natura 2000-gebied met de Hertogin Hedwigepolder. Daarbij is van belang dat deze uitbreiding onlosmakelijk verbonden is met het vergraven van de schorren in het bestaande natuurgebied; het één is niet mogelijk zonder het ander, er is sprake van een functionele verbondenheid: de tijdelijke aantasting leidt tot een blijvend natuurherstel. Er gaat (anders dan bijvoorbeeld bij de aanleg van een snelweg) geen Natura 2000-gebied verloren, er is alleen sprake van een (tijdelijke) wijziging van het habitattype.
- In het ontwerp van dit besluit heb ik mijn voornemen kenbaar gemaakt het nieuwe estuariene gebied formeel binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe te brengen, zodra de huidige primaire waterkering verwijderd is waardoor het gebied landschappelijk en ecologisch ook één geheel is gaan vormen met het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe. Dit betekent dat ook nu al zo goed mogelijk zeker gesteld is, dat binnen het (uitgebreide) Natura 2000-gebied schorren zullen terugkomen en dat er dus sprake is van een tijdelijk effect (nieuwe schorren komen binnen 10 jaar terug binnen het Natura 2000-gebied). Om dit voornemen te onderstrepen heb ik besloten om in het kader van de vaststelling van het rijksinpassingsplan de procedure te starten om het gebied Hertogin Hedwigepolder voorlopig aan te wijzen als Habitatrichtlijngebied en voorlopig toe te voegen aan de speciale beschermingszone Westerschelde & Saeftinghe.
- Het lokaal verlies aan schorren past in de natuurlijke dynamiek van het systeem. Uit recente ecotopenkaarten blijkt dat het estuarium zoveel veerkracht heeft, dat het meerjarig gemiddelde aan oppervlakte schor de beperkte afgraving kan dragen.
- In de periode dat tijdelijk verlies van schor optreedt, zijn er voor vogels ruim voldoende uitwijkmogelijkheden in de directe omgeving (Sieperdaschor en Saeftinghe met een oppervlakte van meer dan 2 800 hectare schor).
- In de Leidraad bepaling significantie van het Regiebureau Natura 2000 wordt het begrip significante gevolgen uiteengezet, gekoppeld aan de vraag of de instandhoudingsdoelstelling kan worden gehaald. Daarbij wordt ook aangegeven dat bij het bepalen van de

instandhoudingsdoelstellingen wordt uitgegaan van langjarige gemiddelden waarbij een tijdelijk lager niveau (van in dit geval schor) niet per se significant negatief hoeft te zijn. De ontwikkeling van 295 hectare nieuwe estuariene natuur leidt er niet toe dat de toekomstige oppervlakte van de betrokken habitattypen lager zal worden dan de oppervlakte zoals bedoeld in de instandhoudingsdoelen

Ik concludeer dan ook dat het realiseren van estuariene natuur in de Hertogin Hedwigepolder ook juridisch gezien in dit geval niet leidt tot aantasting van de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe.

CUMULATIE

Op basis van artikel 19f van de Nb-wet 1998 dient bij vergunningverlening voor projecten of plannen een beoordeling plaats te vinden van de cumulatieve effecten indien deze projecten of plannen, afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of handelingen, significante gevolgen kunnen hebben voor het desbetreffende gebied.

Ik heb hiervoor al geconcludeerd dat de uitvoering van de voorgenomen activiteiten zelfstandig beschouwd, niet kan leiden tot een verslechtering van de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in de betreffende Natura 2000-gebieden of een significant verstorend effect kan hebben op de soorten waarvoor de betreffende gebieden zijn aangewezen.

In de passende beoordeling is een overzicht gegeven van ingrepen en ingreepstypen die een relatie vertonen met het voorliggende project. Het betreft dan ontwikkelingen en activiteiten in de Zeeschelde en Westerschelde en activiteiten op de land-watergrens. Zoals ik hiervoor al heb geconcludeerd, levert het nieuwe intergetijdengebied een belangrijke bijdrage aan het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Het project leidt daardoor dus ook niet tot effecten die op zichzelf niet significant zijn, maar in combinatie met andere plannen en projecten wel tot significante negatieve gevolgen zouden kunnen leiden. Naar mijn oordeel is hiermee voldoende aangetoond dat het realiseren van estuariene natuur in de Hertogin Hedwigepolder en de daarmee gepaard gaande dijk- en schorwerkzaamheden geen significante effecten veroorzaken in combinatie met de effecten van andere projecten of plannen.

MONITORING EN EVALUATIE

Onder punt 6 van het aanvraagformulier is aangegeven dat monitoring zal plaatsvinden. Hoofdstuk 13 van het MER bevat een opzet voor een evaluatie- en monitoringsprogramma, dat – voor zover relevant in het kader van deze vergunning – onder meer betrekking heeft op de ontwikkeling van vegetatie, bodemdieren en vogels. Daarbij is aangegeven dat een stappenplan dient te

worden opgesteld waarin wordt vastgelegd welke opeenvolgende acties zullen worden ondernomen wanneer de evolutie van het projectgebied niet overeenkomt met de doelstellingen.

De verplichting om dit programma, conform een goedgekeurd plan, uit te voeren is opgenomen in voorschrift 14 van deze vergunning.

AFWEGINGSKADER STRUCTUURVISIE INFRASTRUCTUUR EN RUIMTE

Aangezien in dit geval het afwegingskader van de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte het afwegingskader van de Vogel- en Habitatrichtlijn volgt, is met het doorlopen van het afwegingskader, zoals opgenomen in de Nb-wet 1998, materieel voldaan aan de vereisten van het afwegingskader van de voorgenoemde structuurvisie.

BESPREKING VAN INSPRAAK

Naar aanleiding van deze aanvraag zijn, op grond van artikel 44, lid 3, van de Nb-wet 1998, gedeputeerde staten van de provincie Zeeland en burgemeester en wethouders van de gemeente Hulst in de gelegenheid gesteld over deze aanvraag hun zienswijze naar voren te brengen.

Hierna volgt een weergave van de ontvangen zienswijzen. Daar waar opmerkingen en suggesties niet reeds hiervoor (impliciet) aan de orde zijn geweest dan wel binnen mijn inhoudelijke overwegingen reeds aan deze inspraak volledig tegemoet is gekomen, volgt een reactie van mijn zijde (cursief weergegeven).

Burgemeester en wethouders van Hulst

In hun zienswijze geven burgemeester en wethouders van Hulst aan dat bij hen geen draagvlak bestaat voor de ontpoldering van de Hertogin Hedwigepolder. *Het is bekend dat in de regio weerstand is tegen het kabinetsbesluit en er is begrip voor het standpunt van de gemeente Hulst. De zienswijze op dit punt neem ik voor kennisgeving aan; zij gaat niet in op de vergunningaanvraag.*

Ten aanzien van de voorliggende aanvraag merken burgemeester en wethouders op dat uit de aanvraag met bijbehorende stukken blijkt dat het de bedoeling is om recreatief medegebruik van het te ontpolderen gebied mogelijk te maken en dat daartoe verschillende recreatieve elementen (belevingsas, paviljoen, ecolodges) in het plan zijn opgenomen. In de voorliggende wordt slechts summier melding gemaakt van de voorgenomen recreatieve voorzieningen en de effecten ervan zijn niet onderzocht in de bij aanvraag gevoegde passende beoordeling. Burgemeester en wethouders zijn van mening dat de voorgenomen recreatieve voorzieningen nadrukkelijk onderdeel moeten uitmaken van de voorliggende aanvraag en dat de effecten van deze voorzieningen op de natuurwaarden in het gebied nu al moeten worden onderzocht. Door de recreatieve voorzieningen en de estuariene natuur

los te knippen en op verschillende momenten te realiseren, bestaat zelfs de mogelijkheid dat de nieuw aangelegde estuariene natuur een belemmering gaat vormen voor de recreatieve voorzieningen als de effecten daarvan op een later moment worden onderzocht. Burgemeester en wethouders verzoeken dan ook dringend om een vergunning niet eerder te verlenen dan nadat de effecten van de beoogde recreatieve voorzieningen zijn onderzocht en de resultaten in de aanvraag zijn verwerkt.

In het kader van het MER heeft een beoordeling van deze recreatieve voorzieningen plaatsgevonden (aparte bijlage bij het MER), nu het Rijksinpassingsplan hiervoor het kaderstellend plan is. Bedoelde recreatieve voorzieningen zijn echter niet opgenomen in de voorliggende aanvraag. De plannen voor recreatief medegebruik vergen in deze fase nog nadere uitwerking. Het realiseren van estuariene natuur in de Hertogin Hedwigepolder en de beoogde recreatieve voorzieningen zijn ook niet zodanig met elkaar verbonden, dat zij niet los van elkaar kunnen worden vergund.

Gedeputeerde staten van Zeeland

De provincie geeft in haar zienswijze aan geen bezwaar te hebben in het kader van de Nb-wet 1998 tegen het realiseren van estuariene natuur in de Hertogin Hedwigepolder.

Op grond van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht en de bijzondere regels in artikel 3.31, derde lid, in samenhang met artikel 3.35, vierde lid, van de Wet ruimtelijke ordening is het ontwerp van dit besluit met de daarop betrekking hebbende stukken gedurende een termijn van zes weken ter inzage gelegd. Van deze terinzagelegging is kennis gegeven in de Staatscourant van 14 augustus 2013, de plaatselijke kranten en de website van de provincie Zeeland (http://provincie.zeeland.nl/milieu_natuur/westerschelde/hedwige/index). De ontwerpbesluiten hebben vervolgens gedurende zes weken ter inzage gelegen, te weten vanaf 20 augustus 2013 tot en met 30 september 2013, ten kantore van:

- Provincie Zeeland, Facilitair servicepunt, Abdij 6, Middelburg;
- Gemeente Hulst, Grote Markt 21, Hulst;
- Waterschap Scheldestromen, Kennedylaan 1, Terneuzen;
- Waterschap Scheldestromen, Kanaalweg 1, Middelburg;
- Rijkswaterstaat, Poelendaelesingel 18, Middelburg;
- Rijkswaterstaat Zee en Delta, district Zuid, Buitenhaven 2, Terneuzen;
- Ministerie van Economische Zaken, Servicecentrum, Bezuidenhoutseweg 73, Den Haag;
- Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Perscentrum, Plesmanweg 1-6, Den Haag;
- Gemeente Beveren, Stationsstraat 2, Beveren (België).

Een ieder heeft hierop zienswijzen kunnen indienen, zowel mondeling, schriftelijk als via een digitaal reactieformulier op genoemde site. Op 10 september 2013 is een informatiebijeenkomst gehouden.

Tijdens de gecoördineerde zienswijzeprocedure zijn in totaal 2.014 zienswijzen met betrekking tot de ontwerpbesluiten naar voren gebracht, waarvan 1850 standaardzienswijzen en 43 unieke zienswijzen betrekking hebben op onderhavig besluit. In de Nota van Beantwoording Hertogin Hedwigepolder zijn de ingekomen zienswijzen samengevat en voorzien van een reactie. Daarbij is aangegeven of een zienswijze aanleiding heeft gegeven dit besluit ten opzichte van het ontwerp inhoudelijk te wijzigen. Daar waar dit aan de orde is heb ik daaraan invulling gegeven.

Daarnaast is een gering aantal ambtshalve wijzigingen (hoofdzakelijk van redactionele aard) doorgevoerd.

CONCLUSIE

Uit de overwegingen zoals opgenomen in de, als integraal onderdeel van dit besluit te beschouwen, passende beoordeling en de overige aan de vergunningaanvraag toegevoegde documenten en rapporten, kan naar mijn mening geconcludeerd worden dat van een aantasting van de natuurlijke kenmerken van het betrokken beschermde gebied 'Westerschelde & Saeftinghe' als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden, zoals deze zijn aangevraagd, geen sprake zal zijn. Onnodige verstoring of verslechtering kan daarbij in veel gevallen worden voorkomen door het treffen van mitigerende maatregelen.

De inrichtingsfase heeft een negatief effect op de habitattypen Estuaria, Zilte pionierbegroeiingen en Schorren en zilte graslanden (*buitendijks*), de (broed)vogelsoorten bruine kiekendief, bontbekplevier, blauwborst, fuut, kolgans, grauwe gans, bergeend, smient, krakeend, wintertaling, wilde eend, pijlstaart, slobbeend, scholekster, kluut, strandplevier, goudplevier, zilverplevier, Kievit, bonte strandloper, rosse grutto, wulp, tureluur, zwarte ruit, groenpootruit, steenloper. Deze negatieve effecten zijn echter tijdelijk en worden door het nemen van mitigerende maatregelen weggenomen of tot een minimum beperkt. De mitigerende maatregelen zijn als voorschrift aan dit besluit verbonden.

De maatregelen hebben een positief effect op de uitbreiding en verbetering van de kwaliteit van de habitattypen Estuaria, Zilte pionierbegroeiingen, Slijkgrasvelden en Schorren en zilte graslanden (*buitendijks*). Daarnaast hebben de maatregelen een positief effect op de (broed)vogelsoorten bruine kiekendief, kluut, bontbekplevier, strandplevier, visdief, dwergster, blauwborst, fuut, kolgans, grauwe gans, bergeend, smient, krakeend, wintertaling, wilde eend, pijlstaart, slobbeend, zeearend, slechtvalk, scholekster, goudplevier, zilverplevier, Kievit, kanoet, bonte strandloper, rosse grutto, wulp, zwarte ruit, tureluur en groenpootruit, alsmede de habitatsoorten rivierprik en fint door uitbreiding én verbetering van de kwaliteit van hun biotoop.

In het ontwerp van dit besluit heb ik mijn voornemen kenbaar gemaakt het nieuwe estuariene gebied formeel binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe te brengen, zodra de huidige primaire waterkering verwijderd is waardoor het gebied landschappelijk en ecologisch ook één geheel is gaan vormen met het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe. Vooruitlopend hierop heb ik besloten om het nog niet aangewezen deel van het plangebied Hertogin Hedwigepolder reeds gelijktijdig met het vaststellen van het rijksinpassingsplan middels een voorlopig aanwijzingsbesluit onder het beschermingsregime van de Nb-wet 1998 te brengen. Dit betreft alleen de aanwijzing als Habitatrichtlijngebied. Hierdoor valt de Hertogin Hedwigepolder na vaststelling van het rijksinpassingsplan ook onder het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe, voor zover het de aanwijzing onder de Habitatrichtlijn betreft. Deze voorlopige aanwijzing (op grond van artikel 12 van de Nb-wet 1998) vindt plaats vooruitlopend op de definitieve aanwijzing van de Hertogin Hedwigepolder als onderdeel van het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe. Daarmee wordt invulling gegeven aan het projectdoel en vindt versterking plaats van de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied. Het realiseren van estuariene natuur in de Hertogin Hedwigepolder leidt op termijn dan ook tot positieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen en significant negatieve effecten zijn hierdoor uitgesloten. Door het verbinden van voorschriften aan de vergunning ten aanzien van mitigerende maatregelen is de aantasting van de natuurwaarden in voldoende mate weggenomen. De resterende effecten acht ik, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen, aanvaardbaar.

Op grond van het bovenstaande ben ik van mening dat de gevraagde vergunning, onder de opgenomen voorschriften en beperkingen, kan worden verleend.